

CONVERSA AMB...

En Joaquim PALAU i FIGUERAS, casat amb la Llúcia OLIVERAS i ARTIGAS, és una persona que no s'ha sabut estar amb els braços plegats i sempre s'ha trobat amb algun aparell mecànic a les mans, ja sigui per reparar, construir o utilitzar amb una finalitat o altra.

L'Escalenc.- Quan vau començar a tenir afició per la mecànica?

Joaquim Palau.- Em ve de molt petit, al col·legi ja feia les claus dels plumiers quan es perdien. En realitat vaig rebre moltes bufes perquè volia ser mecànic, ja que els meus pares eren hortolans i volien que jo també ho fos. En aquell temps, a l'Escala, no hi havia mecànic, ja que el Fumadó era serraller. Aleshores es va establir a l'Escala, en Solà. Vaig poder convèncer el pare per aprendre l'ofici, i vaig anar a Can Solà d'aprenent, sense cobrar res. Jo tenia la dèria d'aprendre el màxim de coses i al veure que aquí ja no podia aprendre més, vaig anar a buscar feina a fora, i durant dos anys vaig treballar a Monistrol de Montserrat, en els tallers d'una fàbrica de màquines de filatura, allà vaig aprendre moltes coses que no sabia. Eren els anys 1932-33; l'any 1934 ja vaig anar al servei.

L'esc.- I en tornar del servei què vàreu fer?

J.P.- Al tornar del servei, la meua intenció era posar un taller pel meu compte. Vaig parlar amb el pare, però ell només hi veia problemes. Tot i això, finalment, em va donar mil pessetes per muntar-lo. Vaig anar a Barcelona a les cases de màquines i amb cinc mil pessetes vaig muntar tot el taller. Al tres mesos va esclatar la guerra. Qui s'ho podia pensar, una cosa així? Durant els primers mesos vaig poder treballar, però un dia van venir els del Comitè i em van dir que la maquinària quedava requisada i que jo havia d'anar a treballar a Palafrugell. Vaig haver de treballar en una fàbrica on es feien les espoletes per les bombes. Allà hi vaig passar tot el temps que va durar la guerra.

L'esc.- I després?

J.P.- En acabar-se la guerra, jo continuava tenint les màquines a Palafrugell. Aquí, a la platja, tot estava desvallestat, els motors, les barques... tot estava de qualsevol manera i tot s'havia de posar en ordre. En Solà va cridar-me per si volia treballar amb ell, i això em va anar bé, ja que, mentre tant, guanyava algun centim. Al cap de set o vuit mesos vaig poder treure les màquines de Palafrugell amb molts treballs, ja que nosaltres erem considerats rojos. Quan les vaig tenir, la feina va ser per trobar local, ja que el que tenia abans llogat a en Rafel Sureda, ell el necessitava. Al final en vaig trobar un al carrer Boinaire, que era de la Sra. Serrats.

L'Esc.- Quines feines vàreu començar fent?

J.P.- Jo ja anava preparant models per fer motors. La meua intenció era la construcció, no la reparació; la

reparació no m'ha interessat mai. El que m'interessava era fer peces noves. Reparar també ho feia, naturalment.

Vaig anar preparant models, jo mateix els anava fent. I en vaig copiar un d'un motor suec, marí, que l'avi Tero me'l va deixar amb la condició que un altre dia n'hi fes un per a ell. En vaig fer sis d'iguals però llavors vaig veure que allò no anava pas bé, jo volia que rendissin més. Vaig introduir en aquest motor tota una colla de reformes que van fer que tingués molta més potència i velocitat. Vaig anar fent... i l'any 1942 vaig fer el primer motor totalment pensat i dissenyat per mit. L'Abel, el meu fill, guarda una factura que va trobar per casualitat i que és de l'any 1942, un motor, fet per mi, va costar mil tres-cents pessetes.

L'Esc.- Quants models diferents heu fet?

J.P.- Crec que he fet set models diferents de motors, i en total n'he construït uns sis-cents.

Tot m'ho vaig aprendre sol. Els càlculs d'engranatges, de les resistències, etcètera... Es pot dir que sóc un autodidacta. Vaig fer dos models exclusivament meus, sense copiar res d'enlloc. Aquests motors els vàrem patentar amb el nom de «JOPA».

L'Esc.- L'Esc.- Digueu-nos noms de gent que tinguessin un motor vostre.

J.P.- Aquí n'hi havia uns vuitanta i escaig. En Bordes petit encara el porta a la barca, i no el vol canviar, diu que és una meravella. En Pepito Brugués en té un altre model, aquell cantant de Verges, en Lluís Llach, també en té un; el Nelo en té un altre... Ara, vull fer una mica d'exposició dels motors que he fet i miro d'anar-los recuperant, però tinc treballs, costa molt... En vull restaurar un model de cada un.

L'Esc.- A més de l'Escala on més poden trobar-se motors vostres?

J.P.- N'hi ha a molts llocs del nostre litoral. A l'Estartit, Roses, Cadaqués, Blanes, Barcelona, Sitges, Tarragona, Dènia, Roquetes de Mar, i també al Nord, a Bilbao, i a l'estranger...

L'Esc.- Quina potència tenien els vostres motors?

J.P.- Tots aquests que us dic eren de 3'5 cavalls. Però es va fer perquè, en acabar la guerra no hi havia motors petits. Em va anar molt bé perquè l'avi Vandoret feia els bots i jo els motors. Així es va escampar molt i venia gent de pertot arreu.

L'Esc.- Sempre heu treballat amb motors de barca o heu fet altres coses?

J.P.- L'any 1954, quan encara no hi

havia gaire cotxes, vaig fer-ne un, el «Yack». El «sis-cents» encara no havia sortit. El cotxe era de dues places. Ho vaig fer tot menys el motor que el vaig fer fer a Barcelona. Hi vaig treballar dies de festa, tardes, nits... no parava. En vaig fer tres. Les proves les fèiem pels camins de l'Escala, ja que no tenia permís de conduir. I a la Closa del Llop agafaven els noranta quilòmetres per hora, amb dues persones al damunt. Una companyia de Barcelona s'hi interessava, però els permisos no arribaven. Tothom em deia que era difícil. Mentres, va sortir el «Biscuter». Segurament aquest va ser el motiu pel qual em posaven traves. Els cotxes van anar a parar a Barcelona i no n'he sabut mai més res. Em sap greu no tenir-ne ni tan sols un.

M'ha agradat sempre fer coses noves, però he viscut en un recó de poble. Ja m'ho deien que havia d'anar a Barcelona, però de cap manera podia marxar d'aquí, hi estava i hi estic fortament arrelat. Sóc escalenc cent per cent. No m'agraden les ciutats grans. M'agrada viure en un poble i ser lliure.

L'Esc.- Qui treballava al taller amb vos?

J.P.- En Ferran Clos, en Joaquim Mateu, el meu germà petit, en Miquel, en Lluís Hereu, en Pepito Costals... N'hi van passar molts de l'Escala i de fora. Tots, molt bons operaris.

L'Esc.- I a part de tot això, encara teníeu temps per dedicar-vos a la fotografia, al cinema amateur...?

J.P.- Vaig començar a dedicar-me a la fotografia l'any 1928, era molt jove. Vaig comprar una màquina fotogràfica de caixó, que em va costar unes vint pessetes, a ca l'Esquirol. La senyora Francisqueta em va fer terminis, amb la condició que comprés tot el material allà. A l'Esquirol li agradava la meua afició i jo podia remenar al seu laboratori com a casa meua. Allà vaig aprendre molt. Quan plegava de treballar, corrent cap allà, a revelar, fer còpies, bé les còpies les fèiem per contacte, no era com ara que s'amplien, llavors només hi havia unes premses, hi posaves el clixé, la postal premsada amb un vidre, donaves llum al revelador i au, ja sortia la fotografia.